

GRAMMAIRE COMPLÈTE D'ESPÉRANTO 8

Leçons 59 et 60

A complete grammar of esperanto - The international language - Ivy Kellerman Reed - 1910
Traduit de l'anglais et adapté pour le français par Daniel Lacroze-Marty - 2022

Table des matières

59. CINQUANTE NEUVIÈME LEÇON.....	4
59.1. la position des pronoms non emphatiques.....	4
59.2. quelques verbes intransitifs.....	4
59.3. le suffixe « -er- ».....	5
59.4. les préfixes « <i>bo-</i> » et « <i>duon-</i> ».....	5
59.5. correspondance.....	5
59.6. vocabulaire.....	6
59.7. quelques lettres.....	6
60. SOIXANTIÈME LEÇON.....	8
60.1. quelques verbes transitifs.....	8
60.2. élision.....	9
60.3. le préfixe « <i>eks-</i> ».....	9
60.4. le préfixe « <i>pra-</i> ».....	10
60.5. les suffixes « <i>-ĉj-</i> » et « <i>-NJ-</i> ».....	10
60.6. poids et mesures.....	10
60.7. les monnaies.....	11
60.8. abréviations.....	11
60.9. vocabulaire.....	11
60.10. <i>pri la kamero</i>	12

59. CINQUANTE NEUVIÈME LEÇON

59.1. LA POSITION DES PRONOMS NON EMPHATIQUES

Un pronom personnel emphatique, indéfini ou démonstratif précède très fréquemment le verbe dont il est l'objet. Cela est particulièrement vrai si le verbe en question est un infinitif :

<i>Mi volas lin vidi.</i>	Je veux le voir.
<i>Li povos tion fari.</i>	Il pourra le faire.
<i>Vi devus ion manĝi.</i>	Tu devrais manger quelque chose.
<i>Ĉu vi ĝin kredis?</i>	Y avez-vous cru ?
<i>Se li min vidus, li min savus.</i>	S'il me voyait, il me sauverait.

59.2. QUELQUES VERBES INTRANSITIFS

Certains verbes intransitifs ont des significations dont la forme ne diffère pas des verbes transitifs auxquels ils sont liés. En espéranto, le suffixe « **-ig-** » (§45.3) doit être utilisé lorsque le sens transitif est souhaité. Quelques exemples sont donnés dans le tableau suivant :

Boli	{	Forme intransitive	<i>La akvo bolas.</i>	L'eau bout.
		Forme transitive	<i>Li boligas la akvon.</i>	Il fait bouillir l'eau.
Bruli	{	Forme intransitive	<i>La fajro brulas.</i>	Le feu brûle.
		Forme transitive	<i>Li bruligas la paperon.</i>	Il a brûlé le papier.
Ĉesi	{	Forme intransitive	<i>La bruo ĉesas.</i>	Le bruit s'arrête.
		Forme transitive	<i>Li ĉesigas la bruon.</i>	Il arrête le bruit.
Daŭri	{	Forme intransitive	<i>La bruo daŭras.</i>	Le bruit continue.
		Forme transitive	<i>Li daŭrigas la bruon.</i>	Il continue le bruit.
Degeli	{	Forme intransitive	<i>La glacio degelas.</i>	La glace fond.
		Forme transitive	<i>Li ĝin degeligas per fajro.</i>	Il le fait fondre au feu.
Droni	{	Forme intransitive	<i>La knabino dronis.</i>	La fille s'est noyée.
		Forme transitive	<i>La viro ŝin dronigis.</i>	L'homme l'a noyée.
Eksplo di	{	Forme intransitive	<i>Pulvo eksplodas.</i>	La poudre à canon explose.
		Forme transitive	<i>Li ĝin eksplodigos.</i>	Il va le faire sauter.
Halti	{	Forme intransitive	<i>Li haltis timigite.</i>	Il s'arrêta de peur.
		Forme transitive	<i>Li haltigis la soldatojn.</i>	Il a arrêté les soldats.
Lumi	{	Forme intransitive	<i>La suno lumas.</i>	Le soleil brille.
		Forme transitive	<i>Li lumigis la lampon.</i>	Il a allumé la lampe.

Pasi	{	Forme intransitive	<i>La tempo pasas.</i>	Le temps passe.
		Forme transitive	<i>Tiel li pasigis la tagon.</i>	C'est comme ça qu'il a passé la journée.
Pendi	{	Forme intransitive	<i>Ĝi pendas de branĉo.</i>	Il est suspendu à une branche.
		Forme transitive	<i>Li ĝin pendigis de branĉo.</i>	Il l'a suspendu à une branche.
Soni	{	Forme intransitive	<i>La saluta pafo sonis.</i>	Le coup de salut retentit.
		Forme transitive	<i>Oni sonigis la salutan pafon.</i>	Le salut a été tiré.
Sonori	{	Forme intransitive	<i>La sonorilo sonoris.</i>	La cloche sonna.
		Forme transitive	<i>Oni sonorigis la sonorilon.</i>	On a sonné la cloche.

59.3. LE SUFFIXE « -ER- »

Le suffixe « -er- » est utilisé pour former des mots exprimant des unités ou des parties composantes de ce qui est indiqué dans la racine :

fajrero = étincelle

neĝero = flocon

monero = pièce de monnaie

sablero = grain de sable

59.4. LES PRÉFIXES « BO- » ET « DUON- »

Le préfixe « **bo-** » indique une relation par mariage. Pour indiquer une relation de sang-mêlé, ou une relation par étapes, « **duon-** » (166) est utilisé :

bopatro = beau-père (par mariage)

duonpatro = beau-père (famille recomposée)

bofratino = belle-sœur (par mariage)

duonfrato = belle-sœur (famille recomposée)

59.5. CORRESPONDANCE.

a. Les lettres doivent être datées comme indiqué ci-dessous :

Bostono, je la 18a de aŭgusto, 2022a.

Nov-Jorko, la 18an aŭgusto, 2022a.

Sirakuzo, 18/VIII/2022.

b. Les formes habituelles d'adresse sont (aux étrangers et dans les lettres commerciales) : « *Sinjoro, Sinjorino, Estimata Sinjoro, Karaj Sinjoroj, Tre estimata Fraŭlino* », etc. ; (aux amis et parents) « *Kara Fraŭlino, Karaj Gefratoj, Kara Amiko, Kara Mario, Patrino mia* » (placer l'adjectif possessif après le nom de cette manière donne un sens affectueux, etc.) etc. .; (aux personnes dont les opinions sur un sujet sont connues pour être d'accord avec celles de l'écrivain) « *Estimata (Kara) Samideano* ».

c. Parmi les formes de conclusion les plus usuelles figurent (aux étrangers et dans les lettres commerciales) : « *Tre fidele la via, Tre vere, Kun granda estimo, Kun plej alta estimo* », etc., (aux amis) : « *Kun amika saluto, Kun ĉiuj bondeziroj, Kun samideanaj salutoj, Frate la via* », etc.

59.6. VOCABULAIRE

<i>adreso</i> = adresse	<i>inko</i> = encre	(numérique)
<i>aparta</i> = séparé, à part	<i>konvena</i> = convenable	<i>ofico</i> = office
<i>bedaŭri</i> = regretter	<i>koverto</i> = enveloppe (pour lettres)	<i>poŝto</i> = poste (lettres, etc.)
<i>ĉefa</i> = principal, dominant	<i>krajono</i> = crayon	<i>speciala</i> = spécial
<i>do</i> = donc	<i>mendi</i> = commander	<i>stato</i> = états (pays)
<i>respekto</i> = respect	<i>NovJorko</i> = New-York	<i>tramo</i> = tramway
<i>fontano</i> = fontaine	<i>numero</i> = nombre	
<i>hotelo</i> = hôtel		

Note : « ĉef- » est souvent utilisé dans les composés descriptifs (§35.4, b), comme « ĉefkuiristo », chef cuisinier ; « ĉefurbo », chef-lieu, capitale ; « ĉefanĝelo », archange.

59.7. QUELQUES LETTRES

Sirakuzo, la 2an de marto, 1911.

Kara Amiko,

Sendube vin surprizos ricevi leteron skribitan de mi ĉe hotelo en ĉi tiu urbo, ne tre malproksime de via propra oficejo! Via bofrato, kiun mi okaze renkontis hieraŭ en la poŝtoficejo, donis al mi vian adreson. Ĝis nun, mi estas tiel okupata ke mi ne havis la tempon eĉ por telefoni al vi. Sed nun mi havas du aŭ tri minutojn da libera tempo, kaj mi tuj ekkaptas la okazon por skribi letereton, petante ke vi vespermanĝu kun mi hodiaŭ vespere, ĉe la hotelo kie, kiel vi vidas, mi loĝas de antaŭ unu tago. (Pardonu, mi petas, "ke" mi finas ĉi tiun leteron per krajono, sed mi ĵus eltrovis ke restas neniom plu da inko en mia fontanplumo.) Venu je la sesa, se tiu horo estas konvena. Bedaŭrinde (« malheureusement »), mi devos forresti de la hotelo la tutan posttagmezon, pri komercaj aferoj, alie mi vin renkontus ĉe la tramvojo, kie haltas la tramveturiloj (« tramways »). Estos plej bone, mi opinias, ke vi iru rekte al mia ĉambro, numero 26, kie mi senprokraste vin renkontos, se mi ne estos efektive jam vin atendanta. Ni esperu ke la ĉefkuiristo preparos al ni bonan manĝon! Mi esperas ke vi malatentos la falantajn neĝerojn, kaj nepre venos, responde al mia iomete subita invito, ĉar ni ja havos multe da komunaj travivaĵoj por preparoli. Do ĝis la baldaŭa revido je la vespermanĝo!

*Kun plej amikaj salutoj,
Roberto.*

Note : Le mot « *tial* » peut être omis de la combinaison « *tial ke* » (§18.6), si le sens est évident.

Boston, 13/VII/1911.

Wilson kaj Jones,

Nov-Jorko.

Estimataj Sinjoroj:

Bonvolu sendi al mi per revenanta poŝto vian plej novan prezaron (« liste des prix »). Ni baldaŭ bezonos iujn novajn meblojn por niaj oficejoj, precipe skribtablojn, tablojn konvenajn por skribmaŝinoj (« machine à écrire »), kaj specialajn librujojn, farotajn laŭ niaj bezonoj.

Se viaj prezoj estas konvenaj, ni sendube volos mendi de vi tian meblaron.

Kun respekto,

J. F. Smith,

ĉe Brown kaj Brown.

Nov-Jorko, 17/VII/1911.

Sinjoro J. F. Smith,

ĉe Brown kaj Brown,

Nov-Jorko.

Estimata Sinjoro:

Ni havas la honoron sendi al vi en aparta koverto nian plej novan prezaron, al kiu ni petas ke vi donu vian atenton, precipe al paĝoj 15-29. Tie vi trovos priskribitajn niajn plej bonajn oficejajn meblarojn. Ni senpage metos ĉiujn aĉetitajn meblojn sur la vagonaron, sed kompreneble ni ne pagos la koston de la sendado.

Ni plezure fabrikos specialajn librujojn laŭ viaj bezonoj, kaj volonte ricevos viajn ordonojn pri tio. Niaj prezoj estos kiel eble plej malaltaj.

Esperante ke la meblaroj priskribitaj en nia prezaro, kune kun la tie-presitaj prezoj, estos plene kontentigaj, kaj certigante al vi ke ni zorge plenumos ĉiun mendon, ni restas,

Tre respekte la viaj,

Wilson kaj Jones.

Bostono, la 27an Majo.

Sinjoro B. F. Brown,

Sirakuzo, Nov-Jorka ŝtato.

Kara Sinjoro:

Vian adreson ni dankas al niaj komunaj amikoj Sinjoroj Miller kaj White, kaj per ĉi tio ni permesas al ni proponi al vi niajn servojn por la vendado de tiaj infanludiloj, kiajn vi fabrikas. Ni havas bonegajn montrajn fenestrojn (« vitrines »), en nia butiko, preskaŭ meze de la ĉefstrato en la urbo, kaj en nia butiko troviĝas sufiĉe da grandaj vitramebloj (« vitrines »). Tial ni povus tre oportune administri tian aferon. Ni multe ĝojos se vi respondos kiel eble plej baldaŭ, sciigante al ni kiom da procento vi donos, kaj kiajn aranĝojn vi volus fari. Ni certigas al vi ke en ĉiu okazo ni penos fari nian eblon por via plej bona intereso.

Kun alta estimo,

D. Rose.

60. SOIXANTIÈME LEÇON

60.1. QUELQUES VERBES TRANSITIFS

Certains verbes transitifs ont des significations qui ne diffèrent pas par la forme des verbes « intransitifs » auxquels ils sont apparentés (à l'inverse de l'usage expliqué au §59.2). En espéranto, le suffixe « **-iĝ-** » (§49.2), ou une racine différente, doit être utilisé lorsqu'un sens intransitif est souhaité. Voici les verbes les plus courants de ce caractère, ainsi que des exemples de l'utilisation intransitive de plusieurs d'entre eux :

balanci = balancer, bercer

renversi = renverser, chavirer

etendi = étendre, étirer

rompi = rompre

fermi = fermer, clôre

ruli = rouler (ballon...)

fini = finir

ŝanceli = ébranler

fleksi = courber, fléchir

ŝanĝi = changer

hejti = chauffer

ŝiri = déchirer

klini = incliner, pencher

skui = secouer

kolekti = collecter, cueillir

streĉi = raidir, tendre

komenci = commencer, débiter

svingi = agiter, balancer

mezuri = mesurer

turni = tourner

montri = montrer

veki = réveiller

movi = bouger, mouvoir

verŝi = verser

paŝti = paître

volvi = enrouler

La laboro nun finiĝas.

Le travail est maintenant terminé.

La glavo fleksiĝis.

L'épée s'est pliée.

La folioj disvolviĝas.

Les feuilles se déploient.

Ĉiu kutimo ŝanĝiĝos.

Chaque habitude va changer.

La vintro jam komenciĝas.

L'hiver commence déjà.

Mi vekigiĝos je la sesa.

Je me réveillerai à six heures.

La montrilo ŝanceliĝis.

Le pointeur hésita.

Vasta ebenaĵo etendiĝis antaŭ li.

Une vaste plaine s'étendait devant lui.

60.2. ÉLISION

L'élision n'est pas courante et il vaut mieux éviter son utilisation à l'écrit comme à l'oral. Il se produit le plus souvent dans la poésie.

a. Le « -a » de l'article peut être élidé devant un mot commençant par une voyelle, ou après une préposition se terminant par une voyelle :

L' espero, l' obstino kaj la pacienco.

L'espoir, l'obstination et la patience.

De l' montoj riveretoj fluas.

Les ruisseaux coulent des montagnes.

Kaj kantas tra l' pura aero.

Et chante dans l'air pur.

b. Le « -o » final d'un nom peut être élidé en poésie. L'accent d'origine du nom reste inchangé :

Ho, mia kor', ne batu maltrankvile.

Oh, mon cœur, ne bat pas anxieusement.

Sur la kampo la rozet'.

Sur le terrain la rosette'.

c. Le « -e » final d'un adverbe est très rarement élidé (sauf dans l'expression « *dank' al* », qui apparaît aussi bien en prose qu'en poésie) :

Ke povu mi foj' je eterno ekdormi!

Que je pourrais m'endormir une fois dans l'éternité !

Dank' al vi, mi sukcesis.

Merci à vous, j'ai réussi.

60.3. LE PRÉFIXE « EKS- »

Le préfixe « **eks-** » est utilisé pour former des mots exprimant un ancien titulaire d'un poste ou la suppression d'un tel poste :

eksprezidanto = ex-président

eksreĝo = ex-roi

eksigi = renvoyer, destituer

eksiĝi = démissionner

60.4. LE PRÉFIXE « PRA- »

Le préfixe « **pra-** » est utilisé pour former des mots exprimant la préséance dans la lignée descendante ou l'éloignement général dans le temps passé :

praavo = arrière grand-père

pranepo = arrière petit-fils

prapatroj = aïeux, ancêtres

pratempa = temps primitif

60.5. LES SUFFIXES « -ĈJ- » ET « -NJ- »

a. Le suffixe « **-ĉj-** » est utilisé pour former des diminutifs affectueux, à partir de la ou des premières syllabes des noms masculins ou des termes d'adresse.

b. Le suffixe « **-nj-** » forme des diminutifs féminins similaires :

Joĉjo = Joe

avinjo = mamie

paĉjo = Papa

panjo = Maman

60.6. POIDS ET MESURES

Le système métrique est adopté pour le système international des poids et mesures :

Longueur et surface

milimetro = millimètre

centimetro = centimètre

decimetro = décimètre

metro = mètre

dekametro = décamètre

hektometro = hectomètre

kilometro = kilomètre

kvadrata metro = mètre carré

hektaro = hectare

Poids

gramo = gramme

dekagramo = décagramme

hektogramo = hectogramme

kilogramo = kilogramme

Capacité

decilitro = décilitre

litro = litre

dekalitro = décalitre

hektolitro = hectolitre

kilolitro = kilolitre

60.7. LES MONNAIES

Noms des principales monnaies :

cento = centime

dolaro = dollar

eŭro = euro

jeno = yen

pundo = livre

60.8. ABRÉVIATIONS

Les abréviations suivantes sont souvent utilisées :

& = *kaj*

Dro. = *Doktoro*

e. = *ekzemplo*

Fino. = *Fraŭlino*

k.c. = *kaj ceteraj*

k.sim. = *kaj simila(j)*

k.t.p. = *kaj tiel plu*

Ko. = *K-io., Kompanio*

No. = *N-ro., Numero*

p.s. = *postskribaĵo*

Pro. = *Profesoro*

Sd. = *spesdeko(j)*

Sino. = *Sinjorino*

Sm. = *spesmilo(j)*

Sro. = *Sinjoro*

t.e. = *tio estas*

60.9. VOCABULAIRE

aboni = s'abonner

aparato = appareil, dispositif

aŭtomata = automatique

bovo = bœuf

dimensio = dimension

ekzemplo = exemple

fokuso = focus

fotografi = photographe

funkcii = fonctionner

kamero = camera

ledo = cuir

metalo = métal

momento = moment

negativo = négatif (film)

objektivo = objectif (photo)

originalo = original

plato = plaque

(photographique)

provi = essayer

reklami = réclamer

streĉi = serrer, tendre

(trans.)

Note : différence entre « *provi* », essayer, dans le sens de tester et « *peni* », essayer, dans le sens de se donner du mal ou de faire un effort.

60.10. PRI LA KAMERO

Bostono, 12/XI/1910.

Brown kaj Ko., Nov-Jorko.

Sinjoroj:

Vidinte vian reklamon en gazeto al kiu mi abonas, mi skribas por peti ke vi sendu al mi priskribaĵon de via kamero nomita "La Infaneto," kiun eble mi deziros provi.

Bonvolu ankaŭ sendi dekduonon da platoj, 6 x 9 centimetrojn, por kiu mi ĉi kune sendas spesmilon kaj duonon.*

Kun respekto,

J. C. Smith.

Note : La particule « ĉi » (utilisée avec « *tiu, tio, ties, ĉiu, ĉio* ») peut également être utilisée avec certains adverbes, comme « *ĉi sube* », ici-bas : « *ĉi supre* », ci-dessus : « *ĉi kune* », ci-joint, etc.

Nov-Jorko, 18an novembro, 1910.

Kara Sinjoro:

Respondante al via estimata letero de la 12a, ni donas ĉi sube mallongan priskribaĵon de nia bonega fotografilo nomita "La Infaneto."

"La Infaneto" kamero havis neesperitan sukceson, kaj estas vendita po miloj da ekzempleroj. ĉie oni unuvoĉe laŭdas ĝian malgrandan kaj tamen bonegan konstruon, kaj ankaŭ ĝian firman samtempe facilan funkciadon. ĝi ne estas pli granda ol monujo, tial ĝi ne bezonas pli multe da spaco ol tiu, kaj povas esti portata kaj uzata treege konvene.

La dimensioj de la fermita kamero estas 8 x 5 x 6.5 centimetroj. La pezo, kun objektivo, tri platingoj, kaj malbrila (« mat ») vitro, estas 365 gramoj. "La Infaneto" estas konstruita tute el metalo, kaj kovrita de bonega bovledo. Kiam oni malfermas la aparaton, la objektivo samtempe enfokusiĝas, tiamaniere ke la kamero estas preta por uzado post unu sekundo, ĉar la objektivfermilo (« obturateur ») estas ĉiam streĉita. Sekve: neniaj preparadoj, nenia prokrasto je la ekfotografado.

La negativoj estas klaraj ĝis la bordo, kaj tial konvenaj por pligrandigo. Cetere, oni scias ke bona pligrandigo ofte pli kontentigas ol malgranda originalo. Precipe ĉe promenoj kaj vojaĝoj oni tial volonte preferas la malgrandan "Infaneton," por poste pligrandigi la negativojn.

Por la pligrandigo ni fabrikas specialajn taglum-pligrandigajn aparatojn, kies prezoj estas malaltaj (vidu en nia prezaro).

Ni ne ŝanĝis la konstruon de "La Infaneto" de post 1909, ĉar ĝis nun ĝi estas ĉiurilate kontentiga. Sole la rapideca reguligo de la momenta (« instantané ») fermilo estas plibonigita, ĉar ni ĝin fabrikas kun speciala aŭtomata fermilo, kiu estas aranĝita por malfermoj daŭraj (« temps d'exposition »), kaj momentaj, je unu sekundo ĝis unu centono da sekundo.

Esperante ke ni baldaŭ ricevos mendon de vi, kaj certigante al vi ke ni tre zorge plenumos iun ajn mendon, ni restas.

Tre respekte la viaj,

Brown & Ko.

Per C.